

TA'LIM JARAYONIDA O'QITUVCHILARNING KASBIY FAOLIYATIDA REFLEKSIYANING TUTGAN O'RNI

Xaydarov Oybek Asatullayevich

Osiyo Xalqaro Universiteti Pedagogika va iqtisodiyot yo'nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu tezisda ta'lim jarayonida kasbiy faoliyatini samarali tashkil etishi, reflektorlik xususiyatini namoyon etishi va bu jarayon o'quvchilar ongiga ta'siri aytib o'taman.

Kalit so'zlar: Pedagogik, o'qituvchining kasbiy refleksiyasi, kasbiy refleksiya.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilar nafaqat bilimlarni yetkazuvchi sifatida, balki o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga yo'naltiruvchi tarbiyachi sifatida ham muhim rol o'ynaydi. Kasbiy refleksiya - o'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirishga qaratilgan muhim jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon o'qituvchiga o'z ish uslublarining samaradorligini baholash, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashish va ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi. Refleksiya o'qituvchining kasbiy rivojlanishida asosiy vosita sifatida tan olinib, o'quvchilarning kognitiv va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Kasbiy ravishda takomillashish imkonini beradigan jarayondir. Bu jarayon faqat muammolarni "tuzatish" vositasi refleksiya — o'qituvchiga o'z faoliyatini qayta ko'rib chiqish, kuchli va zaif jihatlarini aniqlash hamda doimiy emas, balki pedagogik samaradorlikni oshirishning uzluksiz usuli hisoblanadi.

Kasbiy refleksiyaning yana bir muhim qismi — fikr-mulohaza olish bo'lib, u o'qituvchining pedagogik faoliyati haqida yaxlit qarash shakllantiradi. Agar fikr- mulohaza ishonchli hamkasb tomonidan berilsa, u qimmatli yo'nalish bo'lib xizmat qiladi. Agar talabalar tomonidan berilib, unga amal qilinsa, bu ularning fikr va tajribalarining jiddiy qabul qilinishini ko'rsatadi va ishonchli muhit yaratadi[2].

Bugungi zamonaviy falsafada esa refleksiya nazariy va amaliy jihatdan farqlanadi. Birinchisi, inson tomonidan tushunchalarning rivojlanish jarayoni, yagona tushuncha doirasida bir ta'rifdan boshqasiga o'tish imkoniyatini beradigan metod sifatida, ikkinchisi esa, individual harakat yoki fikrni tushuncha bilan nisbatlanish jarayoni. Bunda isbotlash o'lchovi ustidan nazorat ta'minlanishi kerak.

Hozirgi kunda falsafiy kategoriya sifatida o'rganilayotgan refleksiya psixologiya, sotsiologiya, sinergetika, mantiq, andrologiya, kibernetika va boshqa ko'plab murakkab fanlarning tadqiqot obyekti sifatida e'tirof etilib tadqiq qilinmoqda. Biz "refleksiya" kategoriyasiga pedagogika va psixologiya nuqtayi nazaridan ta'rif beramiz va uning mohiyatini o'rganishda o'qituvchilar kasbiy faoliyatidagi o'rnini tahlil qilishga batafsil to'xtalamiz.

Psixologiyada refleksiya "subyekt tomonidan o'zining ichki psixik jarayoni va holatlarini bilish, nazorat qilish" mazmunida talqin qilinadi [6]. O'qituvchining pedagogik faoliyatida, refleksiyaning shaxsga nisbatan ahamiyatini o'rganishda bu tushunchaning ijtimoiy psixologik nuqtayi nazardan ta'rifi mukammal ekanligi e'tirof etiladi, unda

refleksiya insonning borliqda boshqa insonlar tomonidan qanday qabul qilinishi va baholanishi sifatida qaraladi.

O'qituvchining kasbiy pedagogik faoliyatida refleksiya jarayonini o'rganib ko'plab olimlar uning kommunikativ hamda kooperativ turlarini ustun qo'yadilar, aynan ushbu usullar o'qituvchining pedagogik faoliyatida va o'quvchilar bilan muloqotida ko'proq namoyon bo'ladi. Biroq, bizningcha, pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari xilma-xil bo'lganligi sababli refleksiyaning har bir turini alohida o'rganib tahlil qilish mumkin emas, zero ular ma'no jihatidan bir - birlari bilan o'zaro bog'liq. Kasbiy refleksiya — zamonaviy pedagogning ajralmas sifati. Uni rivojlantirishda mentorlik va kuzatish faoliyati muhim o'rin tutadi. Ushbu jarayonlar bo'lajak o'qituvchiga o'zini tahlil qilish, o'rganish va takomillashtirish imkonini beradi. Natijada, reflektiv fikrlovchi, innovatsion yondashuvga ega, professional o'qituvchi shakllanadi.

Kuzatish amaliyoti o'qituvchilik tajribasining eng muhim komponentlaridan biridir. U tahliliy fikrlash, kuzatuvchanlik va baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, turli xildagi o'qitish faoliyatlaridan foydalanish o'qituvchilik kasbiy refleksiyasini oshirish amaliyotini yaxshilash uchun foydali elementlardir.

Bu o'quv jarayonlaridagi strategiyalar, darslarini, audiolar, video yozuvlar va o'z-o'zini nazorat qilish usullarini hamda tanqidiy tahlil qila oladigan, o'z faoliyati haqida bilishini oshiradigan hamda yangi ta'lim jarayoniga ilk qadam qo'yayotgan o'qituvchilar uchun muhim boshlang'ich nuqtasi hisoblanadi.

Yuqorida aytib o'tilgan ta'lim jarayonidagi kasbiy refleksiyani shakllantirishning qadam-baqadam ketma-ketlik algoritmini bajarish orqali aksariyat ko'p o'qituvchilar o'z kasbiy faoliyatida kasbiy refleksiyani rivojlantira oladi va shu bilan bir qatorda ta'lim sifati hamda bilim berib ko'nikmalari tubdan takomillashiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduraxmonova, M. (2021). "Pedagogik refleksiya: nazariya va amaliyot". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Qodirov, A. (2020). "O'qituvchining kasbiy rivojlanishi va pedagogik refleksiya". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Mirzayeva, D. (2022). "Pedagogik refleksiya va innovatsion ta'lim texnologiyalari". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
4. Tashpulatov, I. (2023). "O'qituvchilar uchun pedagogik refleksiya va uning ahamiyati". Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.
5. Rahimov, S. (2021). "Pedagogik refleksiya: ta'lim jarayonida o'z-o'zini baholash". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.